TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Điều gì khiến Hoa Kỳ trở nên khác biệt?

ISSN: 2734-9195 12:25 09/07/2026

Trí tuệ để nhìn nhận đa chiều, lòng từ để biết lắng nghe và tinh thần trách nhiệm đối với cộng đồng có lẽ là những giá trị vượt lên trên mọi khác biệt về mô hình chính trị.

Lời dẫn

Dân chủ là một mô hình quản trị được nhiều quốc gia lựa chọn, nhưng cách thức vận hành của mỗi nền dân chủ lại phản ánh những điều kiện lịch sử, văn hóa và thể chế riêng. Nhân dịp Hoa Kỳ kỷ niệm 250 năm United States Declaration of Independence (tạm dịch: Tuyên ngôn độc lập của Hoa Kỳ), một nghiên cứu của Pew Research Center đã đối chiếu 106 nền dân chủ trên thế giới nhằm nhận diện những điểm khiến hệ thống chính trị Hoa Kỳ khác biệt so với phần lớn các quốc gia còn lại.

Từ quy trình sửa đổi hiến pháp, cơ chế bầu cử tổng thống, cách phân chia khu vực bầu cử đến giới hạn nợ công, mỗi đặc điểm đều phản ánh những lựa chọn thể chế được hình thành qua lịch sử và vẫn tiếp tục là chủ đề của các cuộc tranh luận trong đời sống chính trị đương đại. Từ góc nhìn của Tạp chí Nghiên

cứu Phật học, những khác biệt ấy không nhằm xác lập một mô hình ưu việt, mà gợi mở suy ngẫm về văn hóa đối thoại, trách nhiệm công dân và vai trò của trí tuệ, sự bao dung trong việc kiến tạo một xã hội hài hòa.

“Không có hai nền dân chủ nào hoàn toàn giống nhau. Điều làm nên sức sống của một thể chế không chỉ là thiết kế của các thiết chế, mà còn là văn hóa đối thoại và phẩm chất của những người vận hành thể chế đó”.

Trên thế giới hiện có hơn 100 quốc gia được đánh giá là vận hành theo thể chế dân chủ. Tuy nhiên, không có hai nền dân chủ nào hoàn toàn giống nhau. Mỗi quốc gia hình thành mô hình chính trị dựa trên lịch sử, văn hóa và truyền thống pháp lý riêng.

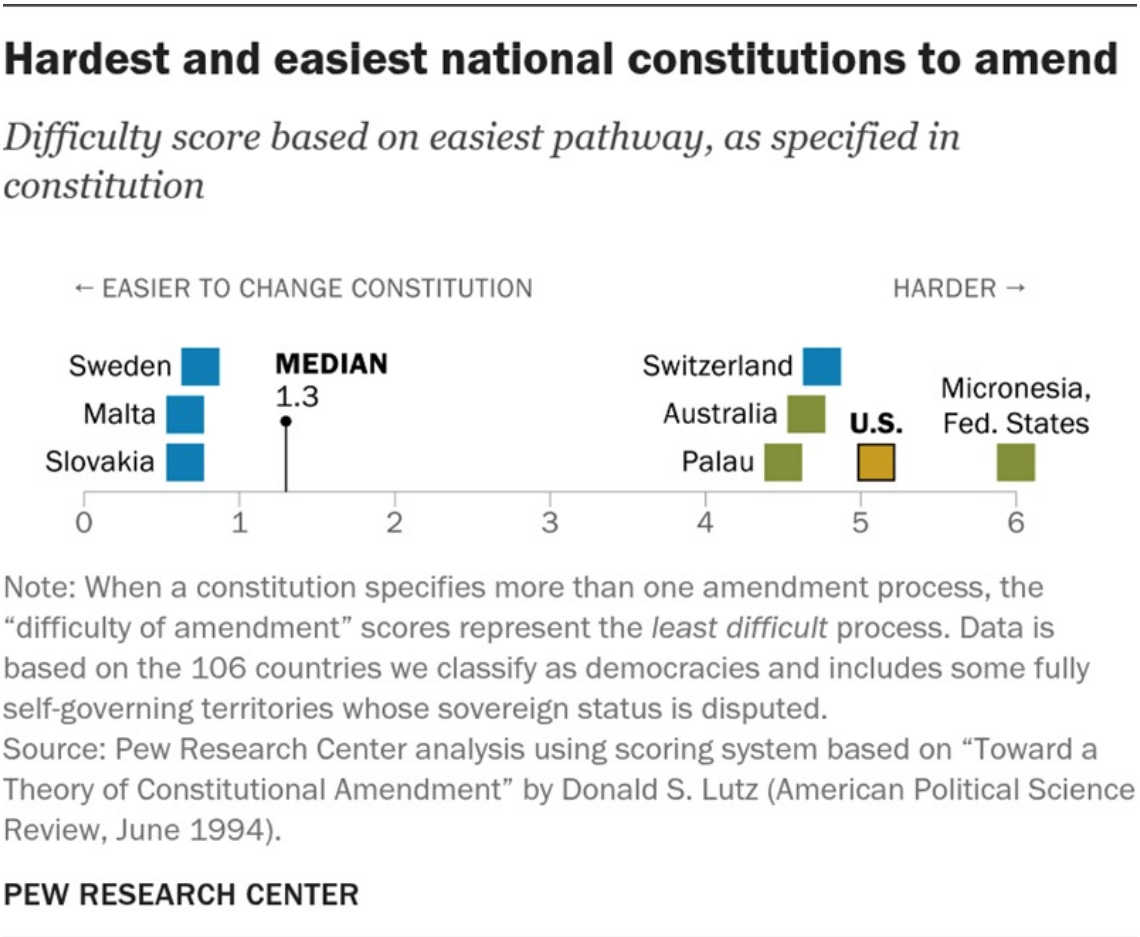
106 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới được xếp vào nhóm các nền dân chủ
Chú thích: Dữ liệu dựa trên 106 quốc gia được phân loại là nền dân chủ, bao gồm một số vùng lãnh thổ
tự quản hoàn toàn nhưng còn có tranh chấp về chủ quyền. Tiêu chí xác định các nền dân chủ
được trình bày trong phần phương pháp nghiên cứu.
Nguồn: Phân tích của Pew Research Center, sử dụng dữ liệu từ Freedom House,
Economist Intelligence Unit và Varieties of Democracy Institute.

Nhân dịp Hoa Kỳ kỷ niệm 250 năm Tuyên ngôn Độc lập, các nhà nghiên cứu của Pew Research Center đã đối chiếu những đặc điểm nổi bật của 106 nền dân chủ trên thế giới (dựa trên đánh giá của ba tổ chức nghiên cứu độc lập), qua đó chỉ ra những điểm khiến hệ thống chính trị Hoa Kỳ khác biệt so với phần lớn các quốc gia còn lại.

1. Hiến pháp Hoa Kỳ thuộc nhóm khó sửa đổi nhất thế giới

Nhiều cuộc khảo sát của Pew Research Center cho thấy đa số người Mỹ ủng hộ một số cải cách đối với hệ thống chính trị, chẳng hạn như giới hạn nhiệm kỳ, giới hạn độ tuổi của quan chức hay siết chặt quy định về tài chính tranh cử. Tuy nhiên, phần lớn các đề xuất này chỉ có thể thực hiện nếu sửa đổi Hiến pháp, một quá trình vốn được thiết kế với yêu cầu rất nghiêm ngặt.

Có hiệu lực từ năm 1789, Hiến pháp Hoa Kỳ đã tồn tại hơn hai thế kỷ nhưng mới chỉ được sửa đổi chính thức 27 lần.

Những hiến pháp khó và dễ sửa đổi nhất trong các nền dân chủ
Chú thích: Mức độ khó được tính theo quy trình sửa đổi đơn giản nhất mà hiến pháp của mỗi quốc gia cho phép.

Với những nước có nhiều cơ chế sửa đổi hiến pháp, nghiên cứu sử dụng quy trình có mức độ khó thấp nhất.
Dữ liệu dựa trên 106 nền dân chủ, bao gồm một số vùng lãnh thổ tự quản có tranh chấp chủ quyền.
Nguồn: Phân tích của Pew Research Center, áp dụng hệ thống chấm điểm của Donald S. Lutz
trong nghiên cứu Toward a Theory of Constitutional Amendment (American Political Science Review, 6/1994).

Dựa trên phương pháp phân loại của nhà khoa học chính trị Donald S. Lutz, Pew Research Center so sánh quy trình sửa đổi hiến pháp của 101 quốc gia dân chủ có hiến pháp thành văn. Kết quả cho thấy Hiến pháp Hoa Kỳ đứng thứ hai về mức độ khó sửa đổi, chỉ sau Liên bang Micronesia.

Để một tu chính án được thông qua tại Hoa Kỳ, trước hết phải nhận được sự đồng thuận của hai phần ba số nghị sĩ tại cả Hạ viện và Thượng viện. Sau đó, văn kiện này còn phải được ba phần tư nghị viện các bang (38/50 bang) phê chuẩn.

Một số quốc gia như Palau, Thụy Sĩ và Australia cũng áp dụng quy trình tương đối chặt chẽ khi yêu cầu sự đồng thuận ở cả cấp quốc gia lẫn địa phương. Trong khi đó, tại nhiều quốc gia chỉ có một viện lập pháp, việc sửa đổi hiến pháp có thể được tiến hành gần giống quy trình ban hành luật thông thường, dù vẫn cần tỷ lệ biểu quyết cao hơn.

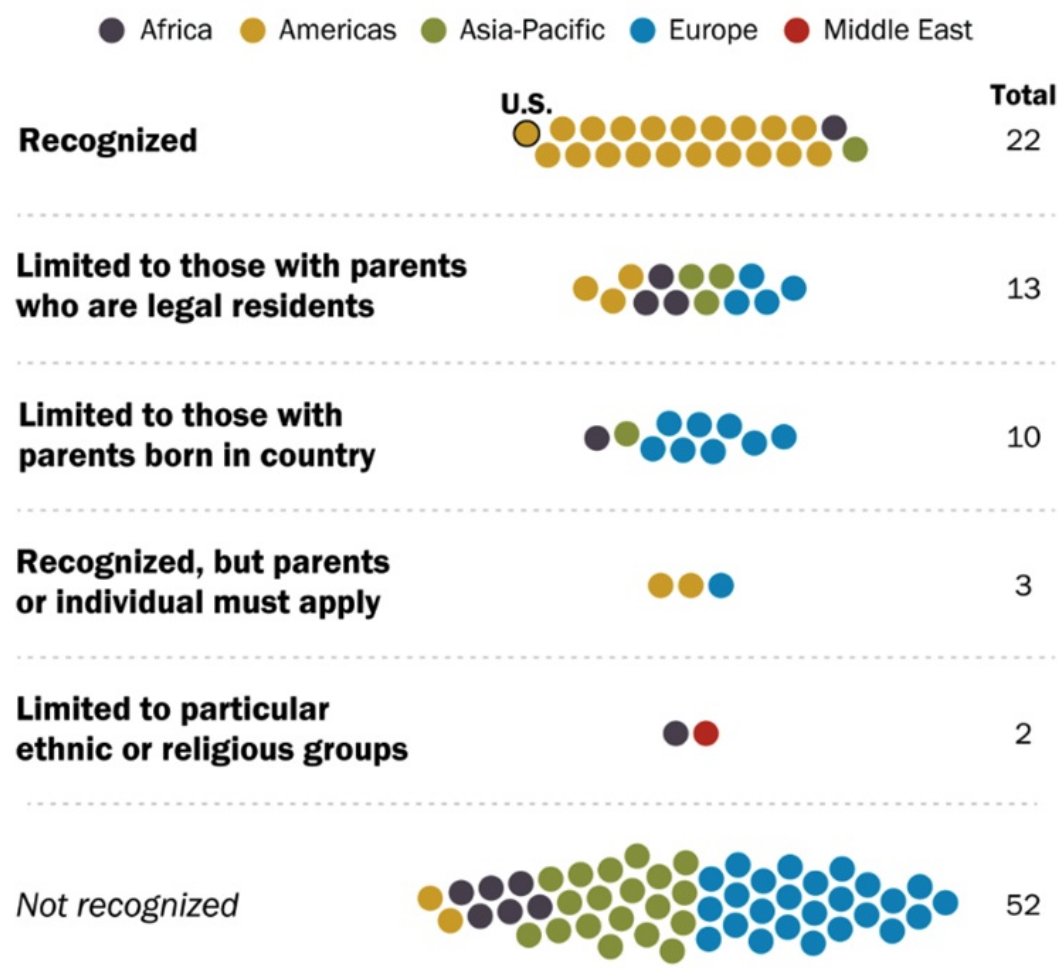
[Góc nhìn biên tập]: *Một bản hiến pháp khó sửa đổi có thể góp phần bảo đảm tính ổn định của quốc gia, nhưng đồng thời cũng đặt ra yêu cầu phải biết thích ứng trước những biến đổi của xã hội. Từ góc nhìn Phật giáo, sự bền vững không đồng nghĩa với bất biến. Đức Phật luôn chỉ ra quy luật vô thường của mọi hiện tượng, vì vậy, điều quan trọng không chỉ là giữ gìn những giá trị nền tảng mà còn là nuôi dưỡng trí tuệ để nhận biết khi nào cần điều chỉnh nhằm đáp ứng lợi ích chung.*

2. Phần lớn người sinh ra trên lãnh thổ Hoa Kỳ mặc nhiên trở thành công dân

Hoa Kỳ là một trong số ít nền dân chủ áp dụng nguyên tắc quyền công dân theo nơi sinh (birthright citizenship). Theo quy định này, hầu hết trẻ em sinh trên lãnh thổ Hoa Kỳ đều tự động trở thành công dân, bất kể cha mẹ có quốc tịch hay tình trạng nhập cư như thế nào. Quyền này được bảo đảm bởi Tu chính án thứ 14 của Hiến pháp và tiếp tục được hệ thống tư pháp Hoa Kỳ khẳng định.

Democracies that recognize birthright citizenship

Democracies where birthright citizenship is ...

Note: Additional modes of acquiring citizenship by birth may apply to particular groups. Data is based on 106 countries classified as democracies and includes some fully self-governing territories whose sovereign status is disputed. Data is unavailable for four countries.
Source: Pew Research Center analysis of GLOBALCIT Citizenship Law Dataset, v3.0.

PEW RESEARCH CENTER

Các nền dân chủ công nhận quyền công dân theo nơi sinh
Chú thích: Biểu đồ cho thấy các nền dân chủ áp dụng các hình thức công nhận
quyền công dân theo nơi sinh (birthright citizenship). Ngoài các quy định chung, một số quốc gia
còn có những điều kiện đặc thù đối với từng nhóm đối tượng.
Dữ liệu dựa trên 106 nền dân chủ; bốn quốc gia chưa có dữ liệu đầy đủ.

Nguồn: Phân tích của Pew Research Center, sử dụng cơ sở dữ liệu GLOBALCIT Citizenship Law Dataset (phiên bản 3.0).

Theo nghiên cứu của Pew Research Center, chỉ có 21 nền dân chủ khác áp dụng chính sách tương tự, phần lớn tập trung tại khu vực Tây Bán cầu.

Trong khi đó, ba quốc gia khác vẫn cho phép con của người nước ngoài nhập quốc tịch, nhưng phải trải qua thủ tục đăng ký chính thức. Có 25 nền dân chủ chỉ công nhận quyền công dân theo nơi sinh đối với những trường hợp cha mẹ là cư dân hợp pháp, cũng sinh ra tại quốc gia đó hoặc thuộc một số nhóm dân tộc, tôn giáo nhất định.

Đáng chú ý, gần một nửa trong số 106 nền dân chủ được khảo sát hoàn toàn không áp dụng nguyên tắc công dân theo nơi sinh. Tại các quốc gia này, trẻ em thường chỉ được công nhận là công dân nếu có ít nhất một người cha hoặc mẹ mang quốc tịch nước sở tại.

[Góc nhìn biên tập]: *Cách mỗi quốc gia xác định tư cách công dân phản ánh lịch sử hình thành và quan niệm về cộng đồng của chính quốc gia đó. Trong giáo lý Phật giáo, giá trị của một người không được quyết định bởi nơi sinh hay huyết thống, mà bởi hành động và phẩm hạnh. Góc nhìn này gợi nhắc rằng, bên cạnh các quy định pháp lý cần thiết, sự tôn trọng phẩm giá và lòng nhân ái đối với mọi con người vẫn luôn là nền tảng của một xã hội văn minh.*

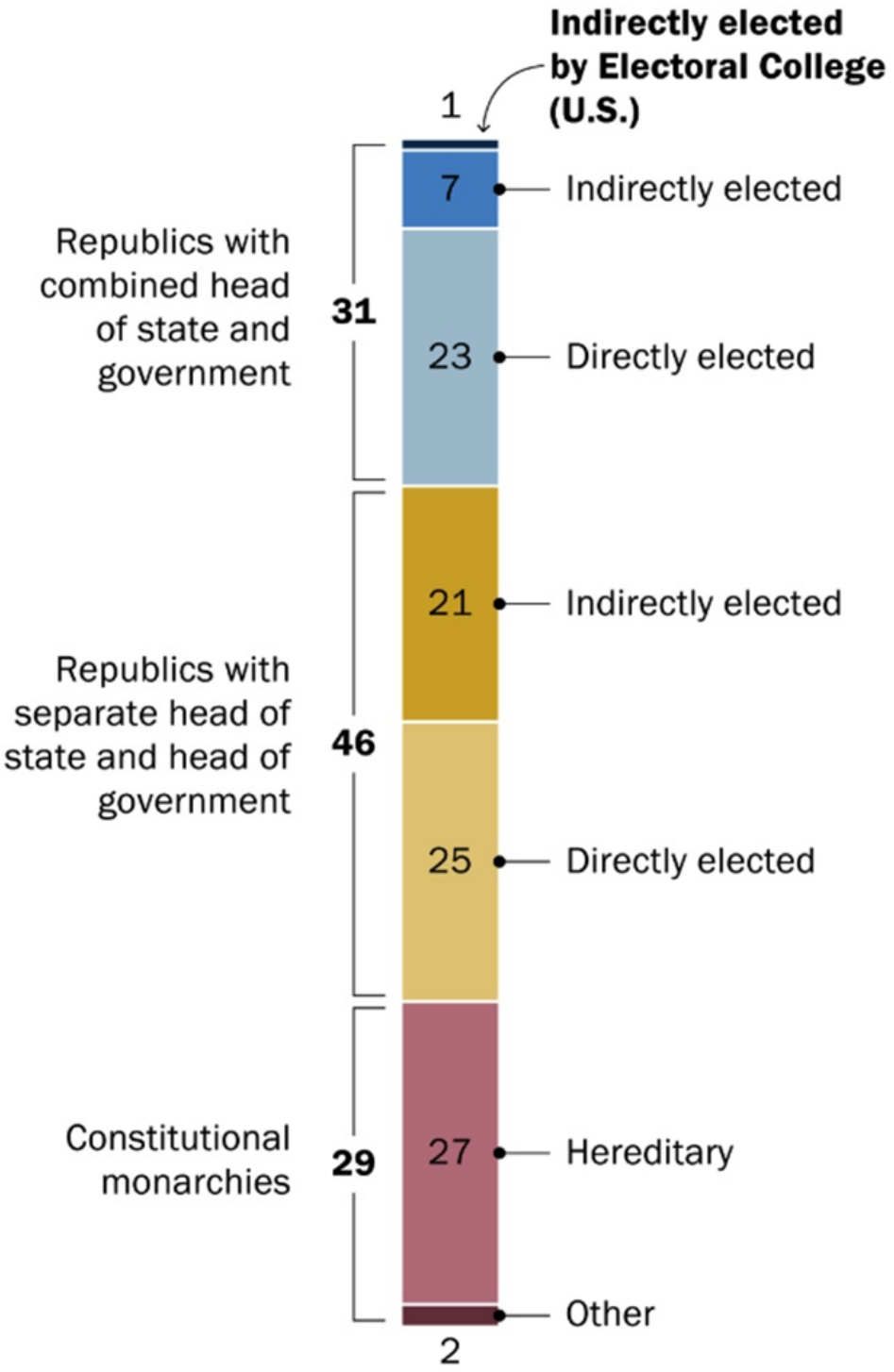
3. Không quốc gia nào lựa chọn người đứng đầu cơ quan hành pháp theo cách giống Hoa Kỳ

Tại Hoa Kỳ, Tổng thống đồng thời đảm nhiệm hai vai trò: người đứng đầu chính phủ và nguyên thủ quốc gia. Trong số các nền dân chủ trên thế giới, chỉ có 30 quốc gia khác áp dụng mô hình tương tự. Phần lớn các nước còn lại phân tách hai vị trí này, với nguyên thủ quốc gia là quốc vương hoặc tổng thống mang tính nghi lễ, còn quyền điều hành chính phủ thuộc về thủ tướng.

Tuy nhiên, điểm đặc biệt của Hoa Kỳ không nằm ở việc hợp nhất hai vai trò trên, mà ở cách thức lựa chọn Tổng thống.

U.S. among few democracies that indirectly elect combined head of state and government

Number of democracies where leaders are ...

Note: Data is based on 106 countries classified as democracies and includes some fully self-governing territories whose sovereign status is disputed.

Hoa Kỳ là một trong số rất ít nền dân chủ bầu gián tiếp người đồng thời giữ cương vị
nguyên thủ quốc gia và người đứng đầu chính phủ
Chú thích: Biểu đồ thống kê số lượng các nền dân chủ theo phương thức lựa chọn
người đồng thời đảm nhiệm vai trò nguyên thủ quốc gia và người đứng đầu chính phủ. Nguồn: Phân tích của Pew Research Center.

Trong số 31 quốc gia có nguyên thủ đồng thời là người đứng đầu chính phủ, 23 quốc gia bầu cử trực tiếp bằng phiếu phổ thông, bảy quốc gia để nghị viện lựa chọn. Riêng Hoa Kỳ là quốc gia duy nhất mà cử tri bầu ra một cơ quan trung gian - Đại cử tri đoàn (Electoral College) với chức năng duy nhất là bầu Tổng thống.

Vì cơ chế này, người giành nhiều phiếu phổ thông nhất trên toàn quốc không phải lúc nào cũng trở thành Tổng thống. Kể từ năm 1828 đến nay, đã có bốn cuộc bầu cử mà ứng cử viên chiến thắng tại Đại cử tri đoàn nhưng lại nhận được ít phiếu phổ thông hơn đối thủ. Trường hợp gần đây nhất diễn ra vào năm 2016, khi Donald Trump đắc cử Tổng thống dù số phiếu phổ thông thấp hơn Hillary Clinton khoảng 2,9 triệu phiếu. Đến cuộc bầu cử năm 2024, ông Trump giành chiến thắng ở cả Đại cử tri đoàn lẫn phiếu phổ thông.

Các khảo sát của Pew Research Center cũng cho thấy đa số người Mỹ trong nhiều năm qua bày tỏ mong muốn cải cách cơ chế này. Khảo sát năm 2024 ghi nhận 63% người được hỏi ủng hộ việc người nhận nhiều phiếu phổ thông nhất sẽ trở thành Tổng thống, trong khi 35% muốn tiếp tục duy trì hệ thống Đại cử tri đoàn.

[Góc nhìn biên tập]: *Mỗi cơ chế bầu cử đều được thiết kế nhằm cân bằng giữa nhiều mục tiêu khác nhau như tính đại diện, sự ổn định hay quyền lợi của các địa phương. Từ góc nhìn Phật giáo, điều đáng quan tâm không chỉ là phương thức lựa chọn người lãnh đạo, mà còn là phẩm chất của người được lựa chọn. Một thể chế dù được thiết kế công phu đến đâu cũng khó vận hành hiệu quả nếu thiếu những người biết đề cao trách nhiệm, liêm chính và phụng sự lợi ích cộng đồng.*

4. Ít quốc gia phân chia khu vực bầu cử theo cách như Hoa Kỳ

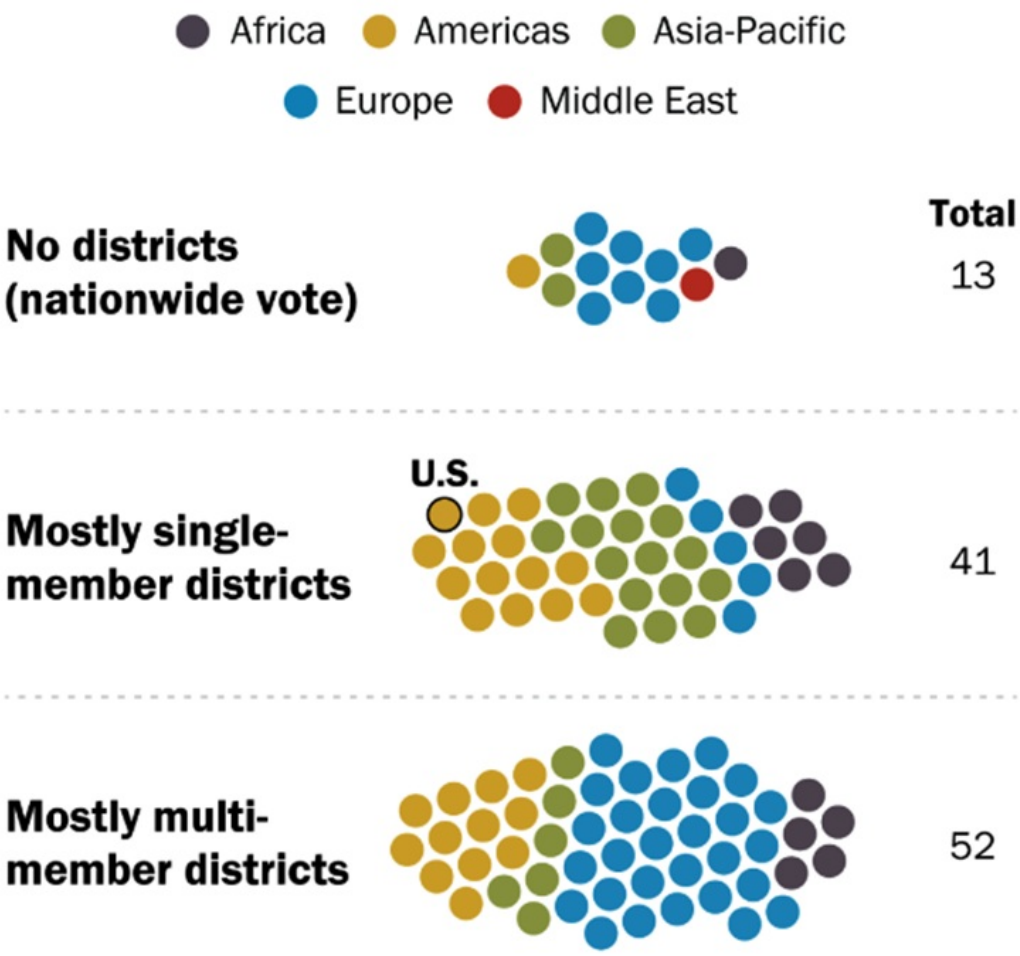
Việc điều chỉnh ranh giới các đơn vị bầu cử tại Hoa Kỳ vốn thường chỉ diễn ra sau mỗi cuộc điều tra dân số mười năm một lần. Tuy nhiên, trong chu kỳ bầu cử

hiện nay, việc điều chỉnh giữa kỳ xuất hiện thường xuyên hơn và đã bắt đầu tác động đến cuộc bầu cử giữa nhiệm kỳ năm 2026.

Đây là đặc điểm khá hiếm gặp trong các nền dân chủ khác.

U.S. is among 41 democracies that exclusively or primarily use single-member districts

Democracies that use ___ in electing national legislators

Hoa Kỳ nằm trong số 41 nền dân chủ chủ yếu sử dụng đơn vị bầu cử một đại biểu
Chú thích: Thống kê các nền dân chủ sử dụng đơn vị bầu cử một đại biểu trong bầu cử cơ quan lập pháp quốc gia.
Dữ liệu dựa trên 106 nền dân chủ, bao gồm một số vùng lãnh thổ tự quản có tranh chấp chủ quyền.
Nguồn: Phân tích của Pew Research Center.

Trước hết, ngoài Hoa Kỳ chỉ có 40 nền dân chủ bầu toàn bộ hoặc phần lớn nghị sĩ từ các đơn vị bầu cử một đại biểu (single-member districts). Phần lớn các quốc gia còn lại, đặc biệt những nước áp dụng chế độ đại diện theo tỷ lệ, sử dụng các đơn vị bầu cử nhiều đại biểu hoặc tổ chức bầu cử trên phạm vi toàn quốc.

Đáng chú ý, trong số các quốc gia sử dụng đơn vị bầu cử một đại biểu, chỉ có Hoa Kỳ và Liên bang Micronesia để cơ quan lập pháp cấp bang giữ vai trò chủ yếu trong việc xác định ranh giới khu vực bầu cử. Ở đa số các nước khác, công việc này được giao cho các ủy ban độc lập hoặc cơ quan quản lý bầu cử cấp quốc gia, nhằm tăng tính khách quan.

Trong số 52 quốc gia sử dụng đơn vị bầu cử nhiều đại biểu, hơn một nửa dựa trên ranh giới các tỉnh, vùng hoặc đơn vị hành chính hiện có. Bên cạnh đó, có 13 quốc gia không phân chia khu vực bầu cử mà tiến hành bầu cử theo danh sách trên phạm vi cả nước.

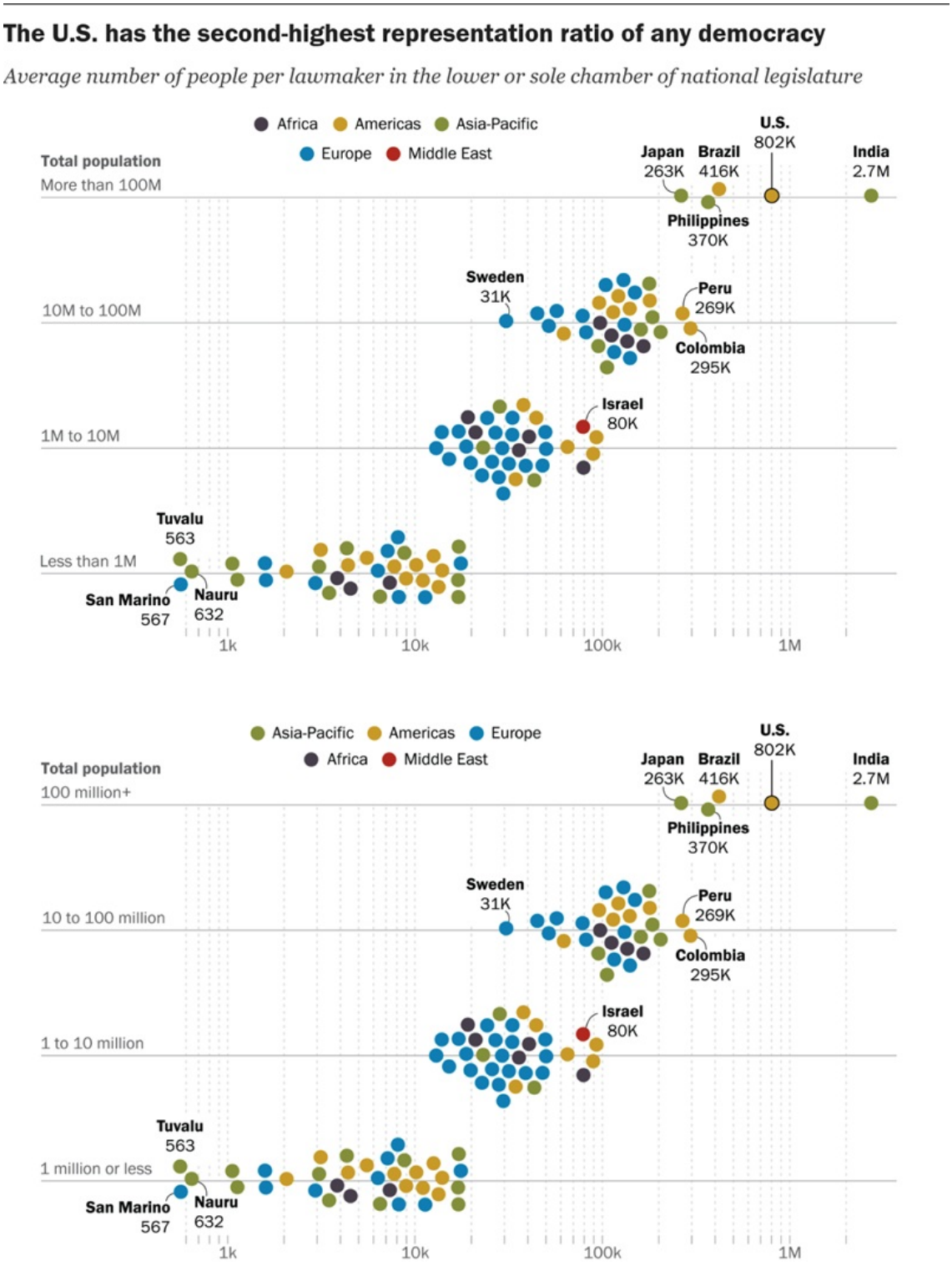
[Góc nhìn biên tập]: *Cách xác định khu vực bầu cử phản ánh quan niệm của mỗi quốc gia về tính đại diện và sự công bằng trong đời sống chính trị. Từ góc nhìn Phật giáo, điều cốt lõi không chỉ nằm ở cơ chế, mà còn ở tâm ý của người thực thi. Một quy trình dù được thiết kế chặt chẽ đến đâu cũng cần được vận hành bằng tinh thần vô tư, liêm chính và đặt lợi ích cộng đồng lên trên lợi ích cục bộ.*

5. Mỗi nghị sĩ Hoa Kỳ đại diện cho số lượng cử tri thuộc hàng cao nhất thế giới

Nền dân chủ đại diện được xây dựng trên nguyên tắc các nghị sĩ thay mặt người dân tham gia hoạch định chính sách. Tuy nhiên, quy mô dân số mà mỗi nghị sĩ đại diện lại rất khác nhau giữa các quốc gia.

Theo ước tính dân số của Liên Hợp Quốc, mỗi trong số 435 nghị sĩ có quyền biểu quyết của Hạ viện Hoa Kỳ hiện đại diện cho khoảng 802.000 người. Đây là

tỷ lệ cao thứ hai trong số các nền dân chủ được khảo sát, chỉ sau Ấn Độ, nơi mỗi nghị sĩ Hạ viện trung bình đại diện cho khoảng 2,72 triệu người.

Hoa Kỳ có tỷ lệ dân số trên mỗi nghị sĩ cao thứ hai trong các nền dân chủ

Chú thích: Tỷ lệ đại diện được tính bằng cách lấy dân số năm 2025 chia cho số ghế hiện có của cơ quan lập pháp quốc gia (hoặc Hạ viện đối với quốc hội lưỡng viện). Không tính các nghị sĩ không có quyền biểu quyết.
Dữ liệu dựa trên 106 nền dân chủ.
Nguồn: Phân tích của Pew Research Center, sử dụng dự báo dân số của United Nations Population Division.

Ở chiều ngược lại, quốc đảo Tuvalu chỉ có 16 nghị sĩ và mỗi người đại diện cho trung bình khoảng 563 cư dân.

Trong lịch sử, số ghế tại Hạ viện Hoa Kỳ từng tăng đều cùng với tốc độ gia tăng dân số và sự mở rộng lãnh thổ. Tuy nhiên, quy mô Hạ viện hiện nay hầu như không thay đổi trong hơn một thế kỷ, mặc dù dân số Hoa Kỳ đã tăng hơn ba lần.

Theo tính toán của Pew Research Center, tỷ lệ trung vị của 106 nền dân chủ chỉ vào khoảng 31.000 người trên mỗi nghị sĩ. Nếu muốn đạt mức này, Hạ viện Hoa Kỳ sẽ phải mở rộng lên hơn 11.000 thành viên, một quy mô chưa từng có ở bất kỳ quốc hội nào trên thế giới.

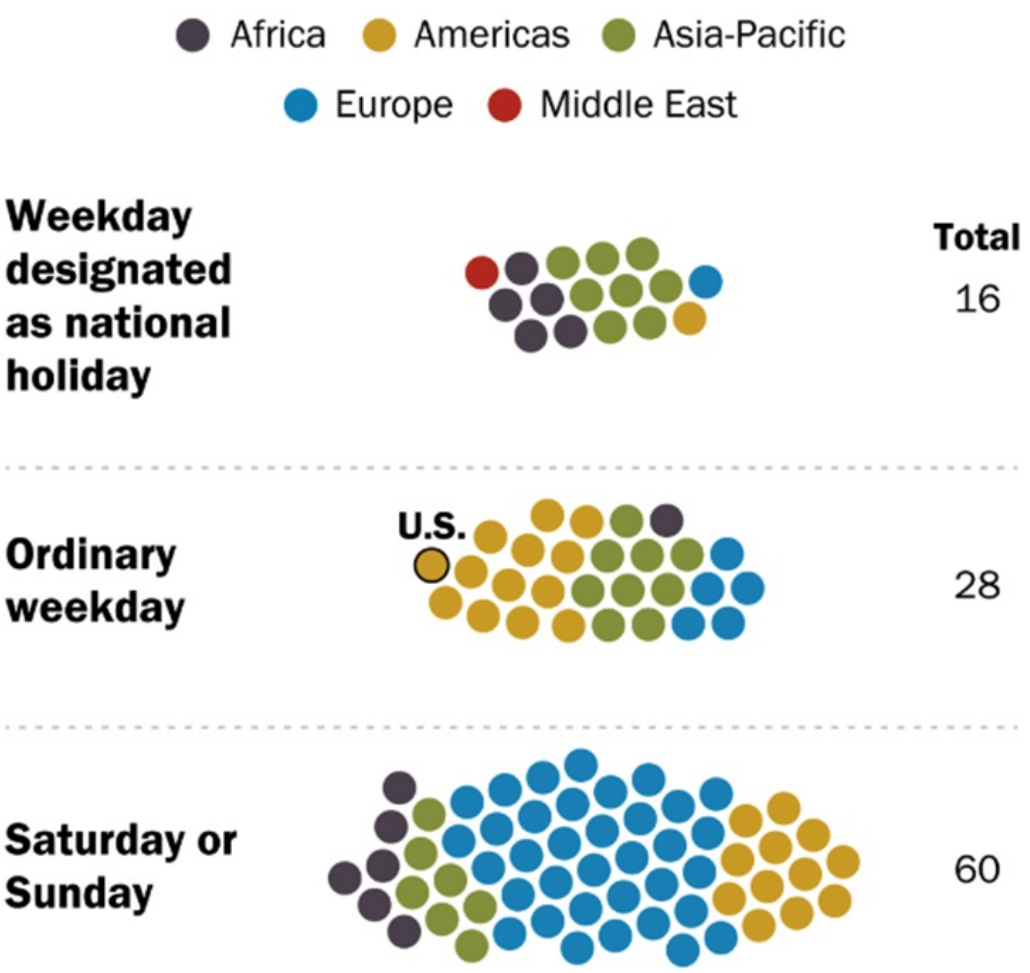
[Góc nhìn biên tập]: *Số lượng người mà một đại biểu đại diện không tự thân quyết định chất lượng của nền dân chủ, nhưng gợi lên câu hỏi về khả năng lắng nghe, thấu cảm và kết nối với người dân. Trong Phật giáo, người lãnh đạo được kỳ vọng biết "lắng nghe bằng tâm từ", thấu hiểu nhu cầu của số đông nhưng không bỏ quên những tiếng nói nhỏ bé. Một nền quản trị hiệu quả không chỉ cần cơ cấu hợp lý mà còn cần năng lực lắng nghe và tinh thần phụng sự.*

6. Ngày bầu cử tại Hoa Kỳ vẫn là một ngày làm việc bình thường

Kể từ giữa thế kỷ XIX, các cuộc bầu cử toàn quốc tại Hoa Kỳ chủ yếu được tổ chức vào ngày thứ Ba. Sự lựa chọn này bắt nguồn từ bối cảnh xã hội nông nghiệp trước đây: Chủ nhật dành cho các hoạt động tôn giáo, thứ Tư thường là ngày họp chợ, còn thứ Ba được xem là thời điểm thuận tiện nhất để người dân di chuyển đến điểm bỏ phiếu.

Election Day around the world

Democracies that typically hold national elections on ...

Note: The Czech Republic and Suriname are not shown because they have different election procedures. Data is based on 106 countries classified as democracies and includes some fully self-governing territories whose sovereign status is disputed.
Source: Pew Research Center analysis.

PEW RESEARCH CENTER

Ngày bầu cử tại các nền dân chủ trên thế giới
Chú thích: Biểu đồ cho biết các nền dân chủ thường tổ chức bầu cử

toàn quốc vào ngày nào trong tuần.
Không bao gồm Czech Republic và Suriname do hai quốc gia này áp dụng quy trình bầu cử đặc thù.
Nguồn: Phân tích của Pew Research Center.

Trong những năm gần đây, nhiều nhà lập pháp đề xuất chuyển ngày bầu cử sang cuối tuần hoặc công nhận đây là ngày nghỉ lễ quốc gia. Những người ủng hộ cho rằng điều này sẽ tạo điều kiện để nhiều cử tri tham gia bỏ phiếu hơn. Hiện đã có một số bang và vùng lãnh thổ của Hoa Kỳ cho phép nhân viên khu vực công được nghỉ làm có hưởng lương vào Ngày Bầu cử.

So với các nền dân chủ khác, Hoa Kỳ là một trong 28 quốc gia vẫn tổ chức bầu cử vào ngày làm việc thông thường. Trong khi đó, 60 quốc gia lựa chọn thứ Bảy hoặc Chủ nhật để thuận tiện cho cử tri. Một số nước khác vẫn tổ chức bầu cử vào ngày trong tuần nhưng đồng thời tuyên bố đây là ngày nghỉ lễ chính thức.

Cũng có những quốc gia quy định ngày bầu cử theo một ngày cố định trong năm, thay vì gắn với một ngày cụ thể trong tuần. Chẳng hạn, Suriname tổ chức tổng tuyển cử vào ngày 25 tháng 5 sau mỗi năm năm.

[Góc nhìn biên tập]: *Việc lựa chọn thời điểm tổ chức bầu cử phản ánh nỗ lực cân bằng giữa truyền thống, điều kiện xã hội và khả năng tham gia của người dân. Từ góc nhìn Phật giáo, một cộng đồng bền vững được hình thành không chỉ nhờ quyền được tham gia, mà còn nhờ ý thức tự nguyện thực hiện trách nhiệm đối với xã hội. Quyền công dân sẽ trở nên có ý nghĩa hơn khi đi cùng tinh thần trách nhiệm và sự quan tâm đến lợi ích chung.*

7. Thủ đô Hoa Kỳ không có đầy đủ quyền đại diện trong Quốc hội

Trong số các nền dân chủ trên thế giới, Washington, D.C. là thủ đô duy nhất mà cư dân không có đại diện có quyền biểu quyết đầy đủ tại cơ quan lập pháp quốc gia.

Hình ảnh được tạo bởi AI

Việc dành cho thủ đô một quy chế hành chính riêng không phải là điều hiếm gặp. Gần bốn chục nền dân chủ cũng trao cho thủ đô những địa vị pháp lý đặc biệt. Chẳng hạn, Buenos Aires (Argentina) là một đô thị tự trị, Paris (Pháp) là một đơn vị hành chính đặc thù, Berlin (Đức) có địa vị tương đương một bang, còn Canberra (Australia) nằm trong một lãnh thổ thủ đô riêng biệt.

Tuy nhiên, điểm khác biệt là cư dân tại các thủ đô này vẫn được bầu chọn những đại diện có đầy đủ quyền biểu quyết trong cơ quan lập pháp quốc gia.

Đối với Washington, D.C., khoảng 694.000 cư dân chỉ bầu được một đại biểu tại Hạ viện. Đại biểu này có thể tham gia các ủy ban và thảo luận chính sách nhưng không có quyền bỏ phiếu khi Hạ viện biểu quyết.

Việc trao đầy đủ quyền đại diện cho Washington, D.C. sẽ đòi hỏi hoặc nâng khu vực này lên thành một bang, hoặc sửa đổi Hiến pháp Hoa Kỳ. Một đề xuất sửa đổi theo hướng này từng được đưa ra vào thập niên 1980 nhưng không được phê chuẩn.

Theo nghiên cứu của Pew Research Center, chỉ còn Palau có thủ đô không bầu đại biểu quốc hội. Tuy nhiên, trường hợp này khác biệt bởi thủ đô Ngerulmud hầu như không có cư dân thường trú, chủ yếu chỉ tập trung các cơ quan hành chính.

[Góc nhìn biên tập]: *Một trong những nền tảng của dân chủ là nguyên tắc mọi công dân đều có cơ hội được đại diện trong tiến trình ra quyết định. Từ góc nhìn Phật giáo, sự lắng nghe không chỉ dành cho đa số mà còn hướng đến những cộng đồng có tiếng nói hạn chế. Một xã hội hài hòa không đơn thuần*

được đo bằng số lượng người tham gia, mà còn bằng khả năng bảo đảm rằng không ai bị bỏ quên khỏi các cuộc đối thoại liên quan đến lợi ích chung.

8. Hoa Kỳ áp dụng giới hạn nợ công nghiêm ngặt nhất - ít nhất trên phương diện pháp lý

Nhiều quốc gia đặt ra giới hạn đối với nợ công nhằm bảo đảm kỷ luật tài khóa. Theo Pew Research Center, 70 trong số 106 nền dân chủ được khảo sát có quy định về giới hạn nợ, dù mức độ ràng buộc khác nhau.

Phần lớn các quốc gia quy định giới hạn này theo tỷ lệ phần trăm của tổng sản phẩm quốc nội (GDP). Cách tiếp cận này cho phép mức trần nợ điều chỉnh theo quy mô của nền kinh tế.

Ngược lại, Hoa Kỳ và Đan Mạch quy định mức trần nợ bằng một con số tuyệt đối. Tuy nhiên, giới hạn của Đan Mạch được đặt cao hơn rất nhiều so với mức nợ thực tế nên ít có tác động trong thực tiễn.

Tại Hoa Kỳ, mức trần nợ công hiện là 41,1 nghìn tỷ USD. Do chính phủ thường xuyên phải vay thêm để bù đắp thâm hụt ngân sách, Quốc hội định kỳ phải thông qua các quyết định nâng mức trần này.

Trong nhiều thập niên, việc nâng trần nợ diễn ra tương đối thuận lợi. Song những năm gần đây, vấn đề này ngày càng trở thành một nội dung thương lượng chính trị giữa Quốc hội và Nhà Trắng. Các cuộc tranh luận kéo dài nhiều lần dẫn đến nguy cơ chính phủ phải đóng cửa tạm thời, đồng thời làm gia tăng lo ngại trên thị trường tài chính về khả năng Hoa Kỳ chậm thanh toán các nghĩa vụ nợ.

Về mặt pháp lý, Quốc hội có thể thay đổi cách tính mức trần nợ hoặc thậm chí bãi bỏ cơ chế này. Tuy nhiên, cho đến nay, các nhà lập pháp của cả hai đảng vẫn chưa thể hiện nhiều thiện chí theo hướng đó, bởi nhiều người coi đây là một công cụ quan trọng để kiểm soát quyền lực của nhánh hành pháp.

[Góc nhìn biên tập]: *Những tranh luận quanh nợ công không chỉ là vấn đề kinh tế mà còn phản ánh cách một quốc gia cân bằng giữa phát triển, trách nhiệm và kiểm soát quyền lực. Phật giáo nhấn mạnh tinh thần Trung đạo, tránh cả sự buông lỏng lẫn cực đoan. Trong quản trị quốc gia cũng vậy, sự ổn định lâu dài đòi hỏi khả năng dung hòa giữa nhu cầu hiện tại và trách nhiệm đối với các thế hệ tương lai.*

Thay lời kết

Qua tám đặc điểm trên, có thể thấy nền dân chủ Hoa Kỳ không phải là một khuôn mẫu phổ quát, mà là kết quả của một quá trình hình thành gắn với lịch sử lập quốc, cấu trúc liên bang và truyền thống pháp lý riêng biệt. Nhiều đặc điểm được xem là "khác thường" trong so sánh quốc tế lại chính là những lựa chọn có chủ đích nhằm cân bằng giữa ổn định thể chế, phân quyền và tính đại diện.

Từ góc nhìn rộng hơn, nghiên cứu này cũng nhắc nhở rằng không tồn tại một mô hình dân chủ duy nhất phù hợp cho mọi quốc gia. Điều quan trọng không chỉ nằm ở thiết kế của các thiết chế, mà còn ở văn hóa chính trị, ý thức công dân và khả năng đối thoại trước những khác biệt.

Đối với người học Phật, đây cũng là lời gợi mở đáng suy ngẫm. Nếu mọi thiết chế đều do con người kiến tạo, thì chất lượng của một nền quản trị sau cùng vẫn phụ thuộc vào phẩm chất của người vận hành thể chế. Trí tuệ để nhìn nhận đa chiều, lòng từ để biết lắng nghe và tinh thần trách nhiệm đối với cộng đồng có lẽ là những giá trị vượt lên trên mọi khác biệt về mô hình chính trị.

Và, dường như câu hỏi đáng để mỗi xã hội tiếp tục suy ngẫm không phải đâu là "nền dân chủ tốt nhất", mà là làm thế nào để bất kỳ thể chế nào cũng có thể nuôi dưỡng được những công dân biết đối thoại, biết tôn trọng sự khác biệt và cùng hướng tới lợi ích chung.

Tác giả: **Drew DeSilver/**Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn: https://www.pewresearch.org/short-reads/2026/07/02/8-ways-that-us-style-democracy-stands-out-globally/